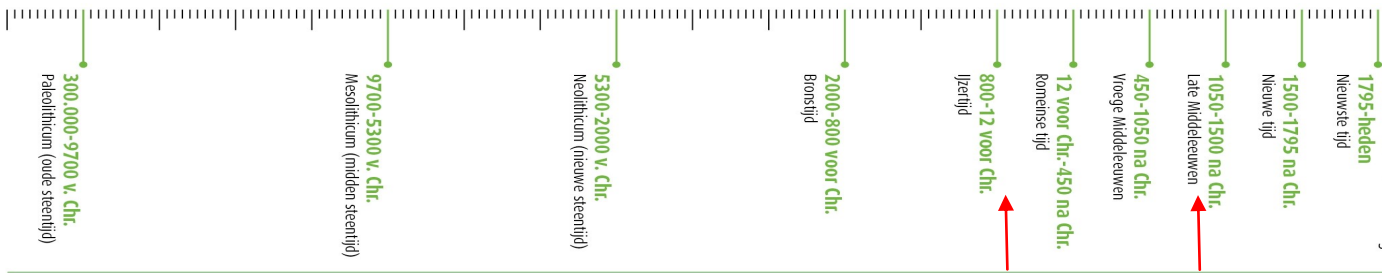


Graven in het groen

Een opzienbarende ontdekking op Oudeweg

Nr. 23



Spectaculaire ontdekking na nadere analyse

Editie 15 van deze serie Graven in het Groen stond in het teken van de opgraving 'Oudeweg' aan de Dribergsestraatweg tussen Driebergen en Doorn. Bij deze opgraving kwamen oude sporen in de bodem aan het licht, waarbij sommige zelfs uit de ijzertijd, circa 2500 jaar geleden stammen. Het zou echter niet bij deze opgraving blijven: de archeologen moesten na afloop de sporen en vondsten nog nader analyseren om erachter te komen wat zich in het verleden precies op dit terrein heeft afgespeeld. Nu deze analyse klaar is, kunnen we zeggen dat de opgraving spectaculaire resultaten heeft opgeleverd die zelfs van landelijk belang kunnen zijn!



De graafmachine graaft tijdens het veldwerk de grond laagsgewijs af totdat er verkleuringen, of grondsporen, zichtbaar worden. Dit zijn vaak afdrukken van weggerotte palen, of opgevulde kuilen en greppels, in dit geval uit de ijzertijd (800-12 v.Chr.) en de middeleeuwen (circa 12e eeuw).

Sporen en vondsten

Tijdens de opgraving vonden de archeologen allerlei donkere verkleuringen of sporen in de grond, die het overblijfsel waren van weggerotte palen, opgevulde kuilen of greppels. Soms stuitten de archeologen in deze sporen nog vondsten: scherven aardewerk, stukken natuursteen, baksteen etc, waardoor we deze sporen of het ensemble waar ze toe behoren, kunnen dateren. Tijdens het veldwerk werd al grofweg duidelijk uit welke tijd de sporen en vondsten stammen, maar de nadere analyse en het specialistisch onderzoek hebben dit kunnen verfijnen en zelfs kunnen aanvullen met nieuwe inzichten die een nieuw licht werpen op oude kennis.

De prehistorie

De oudste resten die de archeologen op het terrein aantrouwen, stammen uit de prehistorie: de vroege ijzertijd (circa 800-500 v.Chr.). Het ging om enkele diepe kuilen waar stukken aardewerk van meerdere (kook)potten in gevonden werden. Waarschijnlijk waren het afvalkuilen waarin onder meer stukgevalen gebruiks-aardewerk werd weggegooid.

Deze afvalkuilen zijn stille getuigen van bewoning in de vroege ijzertijd in de (zeer) directe nabijheid. Van deze bewoning zijn echter geen sporen teruggevonden, dus de archeologen vermoeden dat de gebouwen of boerderijen nét buiten het opgegraven terrein liggen.

Scherven aardewerk uit de ijzertijd, met een reconstructie van hoe de pot er uitgezien zal hebben.



Archeologie



GEMEENTE
UTRECHTSE HEUVELRUG

Een bijzondere vondst

In één van de kuilen die tijdens de opgraving zijn aangetroffen lagen stukken hout van een onbekende constructie. Wat kon dit geweest zijn? Om die vraag beantwoord te krijgen, zijn de stukken bestudeerd door een houtspecialist, met een spectaculaire uitkomst.

Een kuil met stukken hout

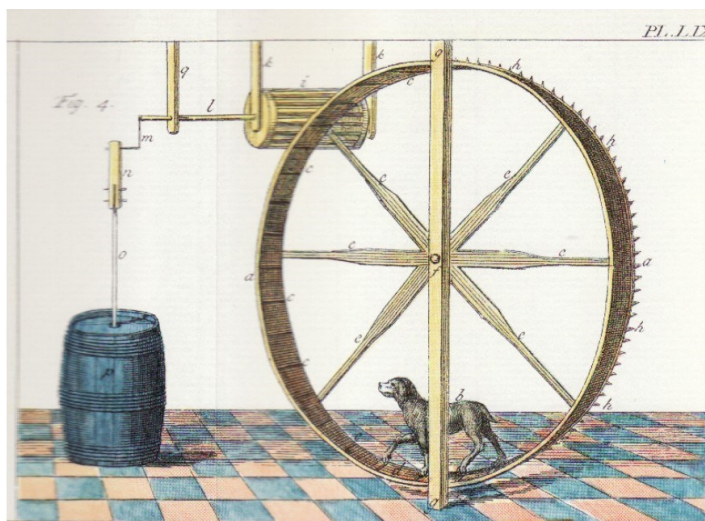
De zandgrond van het opgravingsterrein heeft een hoge zuurgraad, waardoor houten voorwerpen er redelijk snel in vergaan. De stukken die nu gevonden zijn, lagen echter in een diepe kuil, onder het grondwatervniveau. Het grondwater heeft als eigenschap dat organische resten, zoals hout, er veel beter in bewaard blijven, waardoor het leek alsof deze vondsten er pas kort geleden in terecht gekomen waren.



Eén van de onderzoekers bij de kuil waarin de stukken hout werden gevonden.

Specialist ontdekt: de oudste 'hondenmolen'

Houtspecialist Silke Lange van BIA Consult staat binnen de vakwereld bekend als een zeer kundig specialist die vrijwel alles over historische houten objecten en constructies weet. Maar ook Silke stond bij deze vondst uit Doorn voor een raadsel. Totdat haar oog viel op een halfronde schijf met een gat in het midden. Dit bleek het deksel van een karnton te zijn, maar wel een karnton die twee keer zo groot moest zijn als een reguliere ton. Dat betekende dat het karnen waarschijnlijk op mechanische wijze moet zijn uitgevoerd, met behulp van een houten constructie. Uiteindelijk vielen de puzzelstukjes in elkaar: dit is een karnton, aangedreven door een rad of molen die in beweging gezet werd door



Schematische weergave van een karnton aangedreven door een tredmolen op hondenkracht. Bron: Francq van Berkhei, 1811.

hondenkracht! Een zogenaamde 'hondenmolen' of 'hondenkarn' dus. Na enig onderzoek bleek dat deze methode van karnen regelmatig voorkwam vanaf de achttiende eeuw. Maar dit geldt niet voor de molen uit Doorn: uit onderzoek op de jaarringen van het hout is gebleken dat deze molen uit de veertiende eeuw stamt. De oudst bekende hondenmolen dus!

Of het de enige uit die tijd in Nederland of zelfs Europa is, valt te betwijfelen, maar omdat het een enigszins vergeten karnmethode is, worden deze structuren simpelweg niet snel herkend. Maar misschien worden vanaf nu in heel Nederland karnmolens gevonden. Met Doorn als grote voorbeeld.



Een deel van het deksel van een karn-ton

Deze editie van Graven in het Groen hoort bij aflevering 2 van de gelijknamige YouTube-serie, te vinden via www.heuvelrug.nl/archeologie of het gemeentelijke YouTube-kanaal.

COLOFON

Dit is een uitgave van de gemeente Utrechtse Heuvelrug

Tekst: Peter Weterings

Foto's: BAAC, BIA Consult

Voor meer informatie: www.heuvelrug.nl
of email: archeologie@heuvelrug.nl

Archeologie



GEMEENTE
UTRECHTSE HEUVELRUG